

*Н.В. Дячук
Житомир*

ДІАЛОГІЧНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Діалогічність як важлива характеристика тексту полягає в тому, що текст твориться спільними зусиллями автора й читача. У кожному тексті спостерігається наявність кодів, які породжують діалогічність: акціональний код – послідовність дій, викладених у тексті; семантичний код – охоплює усі основні вжиті в тексті поняття; код культури – відображення основних норм, правил, традицій, які властиві конкретному періоду, у якому породжується текст; герменевтичний код передбачає постановку певних питань у тексті, а також можливі відповіді на ці запитання. Символічний код відображає сукупність глибинних мотивів, які притаманні суб'єктам твору.

Г. В. Дьяконов зазначає, що сутність і зміст справжнього діалогу полягають у тому, що цей феномен відображається в таких вимірах людського буття, як процес, подія, співбуття, самобуття та іншобуття.

Вважаємо, що діалогічність тексту проявляється в одному або кількох цих вимірах [6, с.16].

Діалогічність є досить суттєвою характеристикою тексту. Діалогічність як текстова категорія характеризує спрямованість тексту на адресата. Вона, як правило, являє собою діалогічні відношення [7, с. 105], які реалізуються в тексті через питально-відповідний комплекс. Це щось на зразок діалогічного мовлення усного характеру, яке відрізняється ситуативною повнотою [2, с. 98]. Крім того, текст, який характеризується діалогічністю, завжди сповнений емоціями та переживаннями, що слугує засобом для пожвавлення будь-якої розповіді.

Вихідний текст уривка містить у собі таку питально-відповідну єдність [1]:

'Here, boy what're you doing out so early?'

'Got my place in line, I have' ...

'Whyn't you run off, give your place to someone who appreciates' ...

Тут спостерігаємо тісний зв'язок між репліками, хоча кожна з них є контекстуально неповним висловлюванням. Далі до діалогу приєднується новий герой твору:

'Leave the boy alone' ...

'I was joking' ... 'I just thought it strange, a boy out of bed so early.'

'This boy's an appreciator of arts, I'll have you know' ... 'What's your name?' – 'Tom.'

'Tom here is going to spit clean and true, right, Tom?' - 'I sure am!'

Отже, діалогічні відношення складаються із запитання і конкретної відповіді на нього, кожне наступне запитання зумовлене попередньою відповіддю адресата.

Відзначимо, що українські відповідники так само включають у себе діалогічну взаємодію, яка представлена питально-відповідною єдністю реплік. У перекладі Я. Веприяка вона представлена таким чином [4]:

"Чуєш, хлопче, а що ти тут робиш так рано?"

"Це моє місце, я тут чергу зайняв"

"Біг би ти, хлопче, звідси та поступився своїм місцем, тому, хто знається на цій справі!" ...

"Облиш хлопця" ...

"Я ж жартую.... Просто зважив: дивно це – дитина, так рано, а він не спить."

"Цей хлопець знається на мистецтві, зрозуміло?"... "А як тебе звуть, хлопче?" – "Том"

"Наш Том, вже він плюне як слід, вцілить, правда, Томе?" – "Авжеж!"

Діалогічність у перекладі А. І. Євси виглядає так [5]:

"Гей, хлопче, а ти що робиш тут так рано?"...

"Стою в черзі"...

"Чом би тобі не поступитися своєю чергою тому, хто справді розуміється на таких речах?"

"Дайте малому спокій"...

"Дайте малому спокій"... "Мені стало дивно, що він о такій ранній годині не в ліжку."

"Він справжній знавець мистецтва, щоб ви знали"... "Як тебе звати, хлопче?" – "Том."

"Том збирається плюнути сильно і влучно, правда ж?" – "Аякже."

Л. Коломієць змальовує діалогічність у своєму уривку наступним чином [3]:

"Агов, хлопче, а ти що тут робиш спозаранку?"...

"Це моє місце, я зайняв тут чергу"...

"Ти б краще віддав своє місце комусь тямущому, а сам забрався б геть!"

"Не чіпай хлопця"...

"Я пожартував. "... "Просто подумав: якось дивно – дитина вже на ногах із самого ранку."

"Цей хлопець тямить у мистецтві, зрозумів?"... "Як тебе звати, малий?" – "Том."

"Наш Том не схибить, плюне як слід. Чи не так, Томе?" – "Ще й питаєте!"

Охарактеризувавши діалогічність трьох українських відповідників перекладу уривка "Усмішка" Рея Бредбері [1], відзначимо, що питально-відповідний комплекс слугує способом відтворення живого мовлення, він урізноманітнює атмосферу мовленнєвого середовища художнього тексту та певним чином

виражає головну думку та мораль тексту. Лише в діалозі стає чітко зрозумілим той факт, що мораллю є ставлення людей того часу до мистецтва та їх специфічне розуміння мистецтва загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Bradbury R. Fahrenheit Short Stories / R. Bradbury. – Moscow : Raduga Publishers, 1983. – 382 p.
2. Борботько В. Г. Принципы формирования дискурса: От психолингвистики к лингвосинергетике / В. Г. Борботько. – [2-е изд.]. – М : Ком Книга, 2007. – 282 с.
3. Бредбері Р. Усмішка // Р. Бредбері / Всесвітня література в середніх навчальних закладах України : [пер. з англ. Л. В. Коломієць]. – № 3 (227). – К. : Педагогічна преса, 1999. – С. 11–12
4. Бредбері Р. Усмішка // Р. Бредбері / Зарубіжна література. 6 клас. Посібник-хрестоматія : [пер. з англ. Я. Д. Веприняк]. – Тернопіль : Навчальна книга, Богдан, 1999. – С. 296–300.
5. Бредбері Р. Усмішка // Р. Бредбері / Світова література 6 клас. Хрестоматія / Упорядн. Гарбуз В. М. : [пер. з англ. А. Євси]. – Х. : ФОП Співак В. Л., 2011. – С. 374–381
6. Дьяконов Г. В. Психология диалогу: экзистенційно-онтологічний підхід // Психология диалогу і світ людини / Г. В. Дьяконов. – Київ, 2012. – Т. 1. – С. 5–18.
7. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту: Теорія і практикум: [науково-навчальний посібник] / А. П. Загнітко. – [вид 2-е, доп, і переробл.]. Донецьк : Юго-Восток, 2007. – 313 с.

